

BARCELONA

„V hlbokej temnej noci duše
sú vinárne a bary zatvorené.“

Preklad Aña Osarrihoňová
Doslav Lydla Davis
Stephen Emerson

MANUÁL PRE UPRATOVAČKY

MANUÁL PRE UPRATOVAČKY

LUCIA BERLIN

Manuál pre upratovačky

*z angličtiny preložila
Aňa Ostrihoňová*

*Doslov Lydia Davis
a Stephen Emerson*

INAQUE
2016

Vydanie tejto knihy podporila spoločnosť

A Manual for Cleaning Women: Selected Stories by Lucia Berlin

Copyright © 1977, 1983, 1984, 1988, 1990, 1993, 1999 by Lucia Berlin

Copyright © 2015 by Lucia Berlin

Doslov copyright © 2015 by Lydia Davis

Doslov copyright © 2015 by Stephen Emerson

Published by arrangement with Farrar, Straus and Giroux, LLC, New York

Translation © Aňa Ostrihoňová 2016

Redakcia a korektúry Martina Kubealaková

Obálka © Michal Huštaty

Slovak edition © Inaque 2016

ISBN 978-80-89737-38-3

ISBN EBOOK 978-80-89737-39-0

MANUÁL PRE UPRATOVAČKY

Doktor H. A. Moynihan	9
Hviezdičky a svätci	16
Angelova práčovňa	24
Manuál pre upratovačky	29
Môj džokej	41
El Tim	43
Uhol pohľadu	51
Fantómová bolesť	55
Tigrie uhryznutie	61
Zápisky z pohotovosti, 1977	77
Temps Perdu	85
Carpe Diem	92
Melina	96
Priatel'ia	102

Nezvládnuteľné	107
Krok	110
Túlavé psy	113
Makadam	121
Smutná blázonka	122
Trúchlenie	135
Panteón de Dolores	141
Románik	150
Mama	160
Carmen	166
Mlčanie	175
502	187
B. F. a ja	193
Počkaj chvíľku	197
Návrat domov	204
<i>Príbeh je to, čo rozprávam (doslov Lydie Davis)</i>	215
<i>Doslov Stephen Emerson</i>	225

DOKTOR H. A. MOYNIHAN

Nenávidela som školu svätého Jozefa. Vystrašená z mníšok som v jeden horúci texaský deň udrela sestru Cecíliu a vylúčili ma. Za trest som musela každý deň cez letné prázdniny pracovať v zubnej ambulancii svojho starého otca. V skutočnosti ma tam však posielali preto, aby som sa nehrala s deťmi zo susedstva. S Mexičanmi a Sýrčanmi. Žiadni černosi, ale to je len otázka času, povedala moja matka.

Som si istá, že ma chceli uchrániť pred babičkiným umieraním, jej vzdychmi, priateľkami, čo sa modlili, zápachom a muchami. Večer po morfiu zaspala a moja matka a starý otec pili každý vo svojej izbe. Počula som ich osamelé dúšky koňaku až na verandu, kde som spala.

Starý otec ku mne za celé leto takmer neprehovoril. Sterilizovala a rozkladala som mu nástroje, pacientom uväzovala uteráky okolo krku, držala plastový pohárik a prikazovala im vyplúvať. Keď nemal pacientov, zašiel do dielne, kde vyrábal zuby, alebo si lepil výstrižky vo svojej pracovni. Ani do jednej z miestností som nemohla vstúpiť. Vystrihoval si články Ernieho Pylea o Rooseveltovi; mal rôzne zošity na japonskú a nemeckú vojnu. Mal notesy nazvané *Zločin v Texase* a *Čudné nehody*: Muž sa našťve a vyhodí z okna na prvom poschodí melón. Melón trafí manželku a zabije ju, odrazí sa od zeme a vletí do kočíka, zabije dieťa, a pritom sa ani nerozpučí.

Možno okrem mňa a babičky všetci starého otca nenávideli. Každý večer sa opil a bol zlý. Bol krutý, bigotný a tvrdohlavý. Môjmu strýkovi Johnovi vystrelil pri jednej hádke oko a moju matku ponižoval a zahanboval celý život. Nerozprávala sa s ním, ani sa k nemu nepribližovala, pretože bol taký špinavý; jedlo mu vypadávalo z úst a prskal, všade nechával vlhké cigarety. Celé oblečenie mal polepené sadrovými hrudkami z foriem na zuby, akoby bol maliar alebo socha.

Bol najlepší zubár v západnom Texase, možno v celom Texase. Hovorilo to veľa ľudí a ja som tomu verila. Nebola pravda, že jeho pacienti boli starí opilci alebo babičkini priatelia, čo vravela moja matka. Z Dallasu či Houstonu za ním chodili vážení páni, pretože robil úžasné protézy. Tie od neho sa v ústach nekľzali ani neklepali a vyzerali úplne reálne. Vynašiel si tajný recept na to, aby ich správne zafarbil, niekedy ich dokonca vyštrbil či zažltil, zaplomboval a pridal korunku.

Do dielne nikoho nepustil – len hasičov, raz. Štyridsať rokov sa tam neupratovalo. Vošla som tam, keď bol na záchode. Okná boli čierne od špiny, sadry a vosku. Jediným svetlom boli dva Bunse-nove kahance. Pri stene stáli veľké vrecia so sadrou, vysýpali sa na podlahu, pokrytú vrstvou úlomkov z foriem na protézy a dózami s rôznymi zubami. Na steny sa lepili veľké ružové a biele kvapky z vosku, roztečené pavúcie siete. Na policiach sa vršili zhrdzavené nástroje a protézy, keď boli otočené naopak, škerili sa alebo šklabali ako divadelné masky. Pri práci si spieval, tlejúce cigarety zapalovali vosk alebo obaly od cukríkov. Keď niečo začalo horieť, polial to kávou, podlahu z mäkkého linolea tak zafarbil na čierne.

Z dielne sa vchádzalo do malej pracovne s rozťahovacím stolom, kde si lepil články do zošitov a vypisoval šeky. Vždy, keď sa podpísal, zatriasol perom, zamazal svoj podpis, niekedy aj sumu, až tak, že z banky museli zavolať, aby si pravosť šeku overili.

Medzi miestnosťou, kde ordinoval, a čakárňou neboli dvere. Keď pracoval, zvykol sa otočiť a rozprávať sa s pacientmi v čakárni, pričom mával vrtačkou. Pacienti, ktorým trhal zuby, sa spamätávali v kreslách; zvyšní sedeli na podobložnici alebo radiátoroch. Niekedy sa niekto posadil aj do telefónnej búdky, veľkej drevenej búdky s automatom na mince, ventilátorom a tabuľkou s nápisom NIKDY SOM NESTRETOL ČLOVEKA, KTORÉHO BY SOM NEMAL RÁD.

Neboli tam žiadne časopisy. Ak niekto nejaký priniesol a nechal ho v čakárni, starý otec ho vyhodil. Robil to len preto, aby sa protivil, povedala moja matka. Tvrdil, že ho znervózňujú ľudia, čo tam sedia a otáčajú stránky.

Keď jeho pacienti nesedeli, prechádzali sa po miestnosti a pohrávali sa s vecami, čo ležali na dvoch trezoroch. Sošky Budhu, lebky s protézami, ktoré sa dali otvárať a zatvárať, hady, čo vás uhryzli,

keď ste ich potiahli za chvost, gule, v ktorých začalo snežiť, keď sa nimi zatriaslo. Na stropce bola tabuľka s nápisom NAČO SA SEM, DO RITI, POZERÁŠ? V trezoroch bolo zlato a striebro na plomby, kopy peňazí a fľašky whisky Jack Daniel's.

Na všetkých oknách smerujúcich na hlavnú ulicu v El Paso boli veľké zlaté písmená: „Dr. H. A. Moynihan. Černochovi neberiem.“ Písmená sa odrážali v zrkadlách zavesených na zvyšných troch stenách. Rovnaký nápis visel na dverách do chodby. Nikdy som sa na ne nepozerala, pretože som sa bála, že tam prídu černoši a budú sa ponad nápis dívať dovnútra. Nikdy som žiadnych černochovi v Caplesovej budove nevidela, okrem Jima, ktorý obsluhoval výťah.

Starý otec mi prikázal, aby som ľuďom, ktorí sa chceli objednať, do telefónu povedala, že ďalších pacientov neberie, a tak mal postupne celé leto čoraz menej práce. Nakoniec, krátko predtým, ako umrela babička, prestali ľudia chodiť úplne. Starý otec bol zatvorený v dielni alebo v pracovni. Niekedy som zvykla vyjsť na strechu. Bolo odtiaľ vidieť Juárez a celé centrum El Pasa. V dave som si vybrala jednu osobu a sledovala ju pohľadom, kým nezmizla v dialke. Ale väčšinou som sedávala vnútri na radiátore a dívala sa na Yandell Drive. Hodiny som lúštila šifru v Marvelovom komikse, hoci to bolo strašne nudné: bola to abeceda naopak – A bolo Z, B bolo Y a tak ďalej.

Noci boli dlhé a horúce. Babičkini priatelia pri nej zostávali, aj keď spala, čítali z *Biblie* a niekedy spievali. Starý otec chodil do lôžka bratstva Elks alebo do Juárezu. Po schodoch mu pomáhal šofér. Moja matka chodila hrať bridž, aspoň to hovorila, ale tiež sa domov vracala opitá. Vonku sa do neskorého večera hrávali mexické deti. Z verandy som pozorovala dievčatá. Hrali guľôčky, čupeli na betóne pod pouličnou lampou. Túžila som zahrať si s nimi. Zvuk guľôčok sa mi zdal magický, keď ich vysypali z vrečka, znelo to ako bubnovanie alebo ako dážd, keď ho poryv vetra oprie o okenné sklá.

V jedno ráno, keď bola ešte tma, ma starý otec zobudil. Bola nedeľa. Kým zavolať taxík, obliekla som sa. Spojovateľku požiadal, aby ho prepojila na taxislužbu, a keď to tam zdvihli, povedal: „Ne-prevezieme sa?“ Keď sa ho šofér opýtal, prečo ideme do ambulancie v nedeľu, neodpovedal. V lobby budovy bola tma. Bolo to desivé. Po kachličkách cupkali šváby a spoza mreží sa na nás škerili

časopisy. Vošli sme do výťahu, ktorý nami na každom poschodí prudko trhol, až sa nám ho podarilo zastaviť na piatom. Keď sme vystúpili, obklopilo nás ticho. Počuli sme len kostolné zvony a električky v Juáreze.

Najskôr som sa bála ísť za ním do dielne, ale vtiahol ma dovnútra. Bola tam tma ako v kinosále. Zažal Bunsenove kahance. Neviedla som, stále som nevidela to, čo chcel, aby som videla. Z police zobral protézu a priblížil ju k plameňu na mramorovej podložke. Pokrútila som hlavou.

„Dívaj sa na ne.“ Starý otec otvoril ústa a ukazoval striedavo na svoje zuby a na protézu.

„Sú tvoje!“ povedala som.

Protéza bola dokonalou replikou zubov v ústach starého otca, dokonca aj ďasná boli škaredé, neďuživo bledoružové. Zuby boli zaplombované a naštrbené, prasknuté a opotrebované. Zmenil len jediný zub, predný, na ktorý nasadil zlatú korunku. Vďaka tomu je to umelecké dielo, povedal.

„Ako sa ti podarilo urobiť toľko farieb?“

„Dobré, však? No... je to moje životné dielo?“

„Áno.“ Potriasla som mu rukou. Bola som šťastná, že som tam.

„Ako si ich vložíš do úst?“ opýtala som sa. „Budú sedieť?“

Obyčajne ľuďom vytrhal všetky zuby, počkal, kým sa ďasná zahoja, potom spravil odtlačok.

„Niektorí mladí to robia takto. Odtlačok zoberieš skôr, ako zuby vytrháš, vyrobíš protézu a založíš ju ešte predtým, ako sa ďasná zmenšia.“

„Kedy si necháš vytrhnúť zuby?“

„Teraz. Teraz to spravíme. Choď pripraviť nástroje.“

Zapojila som hrdzavejúci sterilizátor do zásuvky. Kábel bol rozstrapkaný; zaiskril. Vyskočil k nemu. „Kašli na...“ ale prerušila som ho. „Nie. Musia byť sterilné,“ a on sa rozosmial. Na vozík si položil fľašu whisky a cigarety, jednu si zapálil a plastový pohár po okraj naplnil whisky Jack Daniel's. Posadil sa do kresla. Nastavila som lampu, priviazala mu podbradník a nohou som kreslo zdvihla a narovnala.

„Stavím sa, že veľa tvojich pacientov by teraz so mnou menilo.“

„Už to vrie?“

„Nie.“ Pár pohárov som naplnila ústnou protizápalovou vodou a vybrala som dózu s amónnymi soľami. „A čo keď omdlieš?“ opýtala som sa.

„To bude dobre. Môžeš ich vytrhnúť všetky. Chyť ich čo najbližšie ku koreňu a ťahaj a toč zároveň. Daj mi pitie.“ Podala som mu pohár s ústnou vodou. „Múdre.“ Naliala som mu whisky.

„Žiaden z tvojich pacientov nepije.“

„To sú moji pacienti, nie tvoji.“

„Dobre, vrie to.“ Vysušila som sterilizátor, rozložila som uterák. S druhým som nástroje poukladala na tácku, ktorú mal položenú na hrudníku.

„Drž mi tu zrkadielko,“ povedal a zobral kliešte.

Stála som na stolčeku medzi jeho kolenami a držala mu zrkadielko. Prvé tri zuby šli von ľahko. Podal mi ich, vyhodila som ich do koša pri stene. S rezákmi, a jedným konkrétnym, to bolo ťažšie. Zabehlo mu, kašľal a prestal, koreň bol stále v ďasne. Vydal čudný zvuk a do ruky mi strčil kliešte. „Zober ich!“ potiahla som nimi. „Nožnice, bláznivá!“ Posadila som sa na kovovú časť kresla medzi jeho nohami. „Chvíľočku, starý otec.“

Natiahol sa ponad mňa po fľašu, odpil si, potom zobral z podnosu iný nástroj. Dolné zuby si začal trhať bez zrkadla. Počula som zvuk trhaných koreňov, akoby zo zamrznutej zeme kmásali stromy. Krv kvapkala kvap-kvap na podnos na kovovej časti kresla, kde som sedela.

Začal sa smiať tak veľmi, že som si myslela, že sa zbláznil. Zvalil sa na mňa. Vystrašená som tak rýchlo odskočila, že som ho odtlačila späť do kresla. „Trhaj!“ zachrčal. Bála som sa, rýchlo som premýšľala, či sa to bude považovať za vraždu, ak pri tom umrie.

„Trhaj!“ Po brade mu tiekol malý červený vodopád.

Kreslo som znovu vytlačila hore. Bol bezvládný, zdalo sa mi, že ani nevníma, ako mu otáčam horné zuby do strán a ťahám ich von. Odpadol, pery sa mu zatvorili ako sivé lastúry. Otvorila som mu ústa a strčila do nich papierový uterák, aby som mu mohla vytrhnúť tri zvyšné zadné zuby.

Všetky zuby boli von. Snažila som sa kreslo znížiť pedálom, ale stúpila som na nesprávny a roztočila som ho dookola, na zemi zostali červené kruhy od krvi. Odišla som, kreslo sa s kvíľivým

zvukom zastavilo. Chcela som nájsť čajové vrecká, do ktorých ľudia zahryznú, aby zastavili krvácanie. Vytiahla som babičkinu zásuvku: mastencový prášok, sväté obrázky, ďakovné kartičky. Vrecká boli v plechovke za elektrickou platničkou.

Uterák v ústach mu už nasiakol krvou a bol šarlátový. Hodila som ho na podlahu, za hrst vreciek som mu napchala do úst a zavrela mu ich. Kričala som. Bez zubov jeho tvár vyzerala ako lebka, biele kosti nad živým, krvavým krkom. Desivé monštrum, oživená kanvica čaju, žlté a čierne štítky z Liptonu hompálajúce sa ako karnevalové dekorácie. Bežala som zavolať matke. Nemala som mincu. Nevládala som ho otočiť, aby som mu prehrabala vrecká. Pocikal sa; moč kvapkal na podlahu. V nosnej dierke sa mu objavovali krvavé bubliny.

Telefón zazvonil. Bola to moja matka. Kričala. Spravila som dusené, pekný nedeľný obed. Dokonca s uhorkou a cibuľou, presne ako babička. „Pomoc! Starý otec!“ povedala som a zložila som.

Vracal. Ach, dobre, pomyslela som si a potom som sa zasmiala, pretože je zvláštne považovať niečo také za dobré. Čajové vrecká som hodila medzi odpad na podlahe, namočila som uteráky a umyla mu tvár. Dala som mu pričuchnúť k amoniaku, potom som ho čuchala aj ja, striaslo ma.

„Moje zuby!“ zareval.

„Sú von!“ vykrikla som ako dieťa. „Všetky!“

„Tie nové, ty hlúpa!“

Zašla som po ne. Teraz som ich spoznala, boli rovnaké ako vnútro jeho úst.

Natiahol sa za nimi ako žobrák z Juárezu, ale ruky sa mu veľmi triasli.

„Vložím ti ich, ale najprv si vypláchni ústa.“ Podala som mu ústnu vodu. Odpil si z nej a vyplul bez toho, aby sklonil hlavu. Protézu som očistila peroxidom a vložila mu ju do úst. „No, pozri!“ pridržala som mu babičkinu zrkadlo s rámom zo slonoviny.

„A do riti!“ Smial sa.

„Majstrovské dielo, starý otec!“ tiež som sa smiala, dala mu pusku na spotené vlasy.

„Panebože!“ vykrikla moja matka a kráčala ku mne s natiahnutými rukami.

Pošmykla sa na krvi a zviezla sa medzi koše so zubmi. Zachytila sa ich a našla rovnováhu.

„Pozri sa mu na zuby, mami.“

Ani si to nevšimla. Nevidela rozdiel. Nalial jej z whisky. Zobrala si pohár, pripila mu roztržito na zdravie a whisky vypila.

„Si blázon, otec. Je to blázon. Odkiaľ sa zobrali všetky tie čajové vrecúška?“

Keď si rozopínal košeľu, s drapľavým zvukom sa mu odlepila z tela. Pomohla som mu umyť si hrudník a vráskavé brucho. Tiež som sa umyla a obliekla si babičkin sveter koralovej farby. Kým sme čakali na šoféra, mlčky pili. Obsluhovala som výťah a podarilo sa mi celkom presne zastaviť na prízemí. Keď sme prišli domov, taxikár starému otcovi pomohol po schodoch. Zastavil sa pri babičkiných dverách, ale spala.

V posteli zaspal aj starý otec so zubami vycerenými v úsmeve Bélu Lugosiho. Museli ho bolieť.

„Naozaj dobrá práca,“ povedala moja matka.

„Už si ho prestala nenávidieť, však, mama?“

„Ale, čo si,“ odpovedala, „stále ho nenávidím.“

HVIEZDIČKY A SVÄTICI

Počkajte. Vysvetlím vám to...

Celý život sa mi dejú rovnaké veci, presne ako v to ráno so psychiatrom. Býval v chatke za mojím domom, kým mu renovovali byt. Vyzeral veľmi dobre, bol aj milý a, samozrejme, že som chcela spraviť dobrý dojem, aj by som mu zanesla nejaké koláče, ale nechcela som, aby si myslel, že som dotieravá. V jedno ráno na svitaní som ako vždy pila kávu a dívala sa z okna na záhradu, nádhernú, zarastenú hráškom, stračkou a krasulkami. Cítila som sa, no, bola som úplne šťastná... Prečo tak váham s tým rozprávaním? Nechcem, aby ste si mysleli, že som hlúpa, chcem spraviť dobrý dojem. Takže, bola som šťastná a nasypala som za hrst' zrna vtákom na terasu, sedela som tam a usmievala sa, keď sa na semiačka zhĺkli nachovky smútočné a pinky. Vtom tam zrazu priskočili dve veľké mačky a začali loviť vtáky, perie lietalo práve vo chvíli, keď psychiater vyšiel pred chatku. Pozrel sa na mňa a zdesene povedal: „To je strašné!“ a ušiel. Potom sa mi už nadobro vyhýbal, a určite som si to nenamýšľala. Nevedela som, ako by som mu vysvetlila, že sa to všetko stalo tak rýchlo, že som sa neusmievala nad tým, ako mačky žerú vtáky. To len moje šťastie z hrášku a piniek nemalo čas vyprchať.

Odkedy sa pamätám, vždy som urobila veľmi zlý prvý dojem. Ako vtedy v Montane, keď mi Kent Shreve chcel vyzliecť podkoľienky, aby sme mohli behať bosí, ale netušil, že ich mám pripnuté k nohavičkám. Ale v skutočnosti chcem hovoriť o škole svätého Jozefa. Mám pocit, že psychiatri (prosím, nechápte ma zle, nie som posadnutá žiadnymi psychiatrami ani ničím iným) – zdá sa mi, že psychiatri sa priveľmi, ak nie výlučne, sústredia na prvotnú scénu a predoidipálnu depriváciu a ignorujú traumu, ktorú spôsobuje základná škola a iné deti, kruté a bezohľadné.

Ani nehovorím o tom, čo sa dialo vo Vilasovej škole, v mojej prvej v El Paso, do ktorej som chodila. Všade samé obrovské nedorozumenia. Takže, po dvoch mesiacoch tretej triedy som bola na ihrisku u svätého Jozefa. V novej škole. Bola som úplne vydesená. Myslela som si, že nosenie uniformy nejako pomôže. Ale na chrbte som mala ťažké kovové svorky, ktoré mali vyrovnávať takzvané zakrivenie mojej chrbtice, no povedzme si to priamo, bol to hrb, a tak som musela nosiť bielu blúzku a plédovú sukňu o niekoľko čísiel väčšie, aby korzet zakryli, a moja matka, samozrejme, kašľala na to, aby mi sukňu skrátila.

Ďalšie obrovské nedorozumenie. O pár mesiacov neskôr mala na chodbe dozor sestra Mercedes. Bola mladá a milá a určite tragicky prišla o lásku svojho života. Pravdepodobne umrel vo vojne, bombometčík. Keď sme okolo nej prechádzali vo dvojiciach, pohľadila ma po hrbe a pošepla: „Drahé dieťa, aký to máš len kríž.“ No, ako mohla vedieť, že v tom čase som bola náboženská fanatička a že tie jej nevinné slová ma len utvrdili v presvedčení o mojom osudovom spojení s naším Spasiteľom?

(Ach, a tie matky. Len nedávno do autobusu nastúpila matka s malým chlapcom. Zjavne to bola pracujúca matka, vyzdvihla ho v škôlke, bola unavená, ale rada ho videla a pýtala sa, čo robil cez deň. Povedal jej úplne všetko, čo robil. „Si taký výnimočný!“ povedala mu a objala ho. „Výnimočný znamená, že som retardovaný!“ povedalo dieťa. V očiach malo veľké slzy a sedelo tam vystrašené na smrť, zatiaľ čo jeho matka sa usmievala presne ako ja na tie vtáky.)

V ten deň na ihrisku som vedela, že sa nikdy v živote nikam nedostanem. Nielenže nezapadnem, ani tam neprejdem. V jednom rohu dve dievčatá točili ťažkým povrazom a krásne ružovolíce dievčatká behali jedno za druhým a preskakovali ho skok-skok a rýchlo späť, postaviť sa do radu. Buch-buch, nikomu ten rytmus neunikol. Uprostred ihriska stál kolotoč s okrúhlym sedadlom, ktoré sa šialene a šťastne točilo dookola a nikdy nezastalo, ale smejúce sa deti naň naskakovali bez toho... ani nie, že by spadli, ale ani sa len nerozbehli. Všade okolo mňa na ihrisku vládla symetria, súlad. Dve mníšky, ich ružence jednohlasne cinkali a čistými tvármi prikyvovali pri pohľade na deti, akoby boli jedným telom. Guľôčky.

Vypadáajúce na betón, odrážajúce sa a chytené vo vzduchu malou dlaňou. Ťap-ťap-ťap, ďalšie dievčatá sa hrali nejakú zvláštnu komplikovanú vytlieskavajúcu hru. Rástol tam malý vlkovec. Ťap-ťap. Prechádzala som okolo a nielenže som sa k nim nevedela dostať, ale zjavne som bola neviditeľná, čo bolo darom aj prekliatím. Prešla som za roh, kde som počula zvuky a smiech zo školskej kuchyne. Ukrývala som sa tam pred pohľadmi z ihriska: priateľské zvuky vnútri ma upokojovali. Ale dovnútra som tiež nemohla. A potom sa ozval piskot a krik a nejaká sestrička hovorila, ach, nemôžem, jednoducho nemôžem, a vtedy som pochopila, že môžem ísť dovnútra, pretože nedokázala vybrať mŕtve myši z pascí. „Urobím to,“ povedala som. A mníšky boli šťastné, že sa ani nezmienili o tom, čo robím v kuchyni, iba jedna z nich druhej pošepla: „Protestantka.“

A tak to začalo. Dali mi koláčik, horúci a chutný, natretý maslom. Samozrejme, že som raňajkovala, ale bol taký dobrý, že som ho zhltna a ponúkli mi ďalší. Každý deň mi potom na výmenu za vyčistenie a nastavenie dvoch či troch pascí nielenže dali koláčiky, ale aj metál svätého Krištofa, ktorý som potom používala ako obedový žetón. Ušetrilo ma to od poníženia, keď sa pred vyučovaním museli deti postaviť do radu, aby si vymenili mince za obedové žetóny.

Pre problémy s chrbticou som mala počas hodín telocviku a prestávok dovolené zostať v triede. Ťažké to bolo najmä ráno, pretože autobus chodil skôr, ako sa odomykala škola. Prinútila som sa spriatelíť sa s niekým, rozprávať sa s dievčatami z našej triedy, ale bolo to beznádejné. Všetky boli katolícky a chodili spolu do jednej triedy už od škôlky. Aby som bola spravodlivá, boli to milé, normálne deti. Preskočila som pár ročníkov, a tak som bola oveľa mladšia a pred vojnou som bývala len v odľahlých baníckych usadlostiach. Nevedela som, ako klásť otázky: „Páčia sa ti hodiny o belgickom Kongu?“ alebo „Aké máš záľuby?“ Prikradla som sa a vyrapotala: „Môj strýko má sklenené oko.“ Alebo: „Našla som mŕtveho medveďa kodiaka a hlavu mal plnú červov.“ Nevšimli si ma alebo sa zasmiali, či povedali: „Klamárka, klamárka, narastie ti nos!“

A tak som na chvíľu mala kam zájsť, kým začalo vyučovanie. Cítila som sa užitočná a cenená. Ale potom som počula, ako si dievčatá šepkajú slová „charita“ a „protestantka“ a potom ma začali

volať „potkaniarka“ a „Myška Minnie“. Tvárila som sa, že mi to neprekáža, a okrem toho som zbožňovala kuchyňu, ľahký smiech a šepkanie sestričiek-kuchárov, ktoré v kuchyni nosili podomácky ušité habity, ktoré vyzerali ako nočné košele.

Samozrejme, že vtedy som už bola rozhodnutá, že sa stanem mníškou, pretože sestričky nikdy nepôsobili nervózne, ale chcela som byť sestričkou najmä pre čierne habity a biele čepce, čo pôsobili ako obrovské naškrobené biele ľalie. Stavila by som sa, že katolícka cirkev prišla o množstvo potenciálnych mníšok, keď sa začali obliekať ako bežné strážničky parkovísk. Potom do školy prišla moja matka, aby sa pozrela, ako sa mi darí. Povedali jej, že na vyučovaní som výborná a správam sa dokonale. Sestra Cecilia jej rozprávala, ako si ma cenia v kuchyni a dohliadajú na to, aby som mala výdatné raňajky. Moja matka, snobka v otrhanom starom kabáte s obnoseným šálom z líšky, na nich vyvalila svoje koráľkové oči. Myši ju vydesili, znechutili a metál svätého Krištofa ju rozzúrili, pretože mi každé ráno dávala mincu na obed, za ktorú som si po škole kupovala cukríky. Odporná malá zlodejka. Facka-facka. Odporné!

Takže to skončilo ako jedno veľké nedorozumenie. Mnišky si zjavne mysleli, že sa v kuchyni zdržiavam, pretože som bola úbohá hladná najdúška, a starostlivosťou o pasce na myši ma poverili zo súcitu a nie preto, že by ma naozaj potrebovali. Problém je, že stále nechápem, ako sa dalo predísť tomu nesprávnemu dojmu. Možno keby som si nezobrala koláčik?

A tak som skončila vždy pred vyučovaním v kostole a naozaj som sa rozhodla, že sa stanem mníškou alebo sväticou. Prvou záhadou boli rady sviečok pod každou sochou Ježiša a Márie a Jozefa, ktoré blikotali a triasli sa akoby vo vánku napriek tomu, že všetky dvere do kostola boli zatvorené. Verila som tomu, že Boží duch v sochách bol taký silný, že sa plamene trepotali a syčali, sužované utrpením. Aj ten najmenší plamienok osvetlil zaschnutú krv na Ježišových kostnatých bielych chodidlách tak, že vyzerala ako čerstvá.

Najskôr som stála úplne vzadu, hlava sa mi točila, opájala ma vôňa kadidla. Kľačala som, modlila sa. Veľmi to bolelo, pretože korzet ma tlačil na chrbát. Bola som si istá, že je to daň za to, že sa stanem svätou, a trest za moje hriechy, ale bolelo to tak veľmi, že

som musela prestať a len som tam sedela, kým nezazvonil školský zvonček. Zvyčajne v kostole nik iný okrem mňa nebol, len vo štvrtok sa otec Anselmo zatváral v spovednici. Pár starších žien, dievčatá zo strednej školy, občas niektoré zo základnej prechádzali k oltáru, kde sa prežehnali, klakli si a znovu sa prežehnávali a potom vstúpili do spovednice. Mätúce bolo, ako rôzne sa modlili, predtým než odišli. Dala by som čokoľvek na svete za to, aby som sa dozvedela, čo sa tam deje. Nevieť, ako dlho trvalo, kým som sa s búšiacim srdcom ocitla vnútri. Bolo to tam krajšie, ako som si dokázala predstaviť. Zadymené myrhou, zamatový vankúšik na kľačadle, z obrazu sa na mňa pozerala požeňnaná panna s nekončným súcitom a ľútosťou. Za vyrezávanou mriežkou bol otec Anselmo, ktorý bol bežný nervózny malý muž. Ale tam sa z neho stala silueta pripomínajúca muža v klobúku na bábickej stene. Mohol byť kýmkoľvek... Tyroneom Powerom, mojim otcom, Bohom. Hlas nemal ako otec Anselmo, bol hlboký a zľahka sa ozýval. Požiadal ma, aby som odriekala modlitbu, ktorú som nepoznala, a tak mi hovoril slová, ktoré som opakovala, zo srdca ľutujúc, že som zhrešila. Potom sa ma pýtal na hriechy. Neklamala som. Naozaj som nespáchala žiadne hriechy, z ktorých by som sa mohla vyspovedať. Ani jeden. Tak som sa hanbila, určite som si na niečo mohla spomenúť. Pozri sa do svojho srdca, dieťa moje... Nič. Bola som zúfalá, túžila som sa mu zapáčiť, a tak som si jeden hriech vymyslela. Sestru som uderila po hlave hrebeňom. Závidiš sestre? Ach, áno, otče. Závist je hriech, dieťa moje, modli sa, aby sa z teba vyplavila. Trikrát Zdravas. Keď som sa kľačiaci modlila, uvedomila som si, že je to krátky trest a že nabudúce to bude lepšie. Ale už žiadne nabudúce nebolo. V ten deň ma sestra Cecilia nechala po škole. Bolo to horšie, pretože bola veľmi láskavá. Chápala, ako chcem preniknúť do cirkevných sviatostí a mystérií. Mystérií, áno! Ale bola som protestantka a nebola som ani pokrstená, ani birmovaná. Dovolili mi chodiť do ich školy a ju to tešilo, pretože som bola dobrá poslušná žiačka, ale v ich cirkvi som nemala čo hľadať. Mala som byť s ostatnými deťmi na ihrisku.

Napadla mi hrozná myšlienka, z vrečka som vytiahla štyri sväté obrázky. Vždy, keď sme dostali pochvalu za čítanie alebo aritmetiku, dostali sme hviezdičku. V piatok dali žiačky s najvyšším počtom

hviezd svätý obrázok, ktorý sa podobal na kartičku s bejzbalovou reprezentáciou, keby mali hráči svätožiaru a leskli sa. Môžem si nechať svojich svätcov? Opýtala som sa jej úzkostlivo.

„Samozrejme, že môžeš, a dúfam, že ich ešte dostaneš veľmi veľa.“ Usmiala sa na mňa a prejavila mi ďalšiu láskavosť. „Stále sa môžeš modliť, žiadať Boha, aby ťa viedol. Pomodlime sa Zdravas.“ Zatvorila som oči a horúčkovo som sa modlila k našej Matke, ktorá bude mať navždy tvár sestry Cecílie.

Kedykoľvek sa z ulice ozvala siréna, zďaleka či zblízka, museli sme všetko nechať, hlavy sme sklonili na lavice a so sestrou Cecíliou sme sa modlili *Zdravas*. Stále to robím. Teda, modlím sa Zdravas. No a tiež si skláňam hlavu na drevené stoly, aby som ich počúvala, pretože vydávajú zvuky ako halúčky vo vetre, akoby stále boli stromami. Vtedy ma skutočne trápilo veľa vecí ako napríklad, kto vdychuje sviečkam život a odkiaľ pochádza zvuk v stoloch. Ak má všetko v Božom svete dušu, dokonca aj stoly, pretože majú hlas, musí existovať nebo. Do neba som však nemohla ísť, pretože som bola protestantka. Musela by som najskôr do očistca. Radšej by som šla do pekla ako do očistca, čo je to vôbec za strašné slovo, ako čistka či ovčinec, miesto, čo nemá žiadnu dôstojnosť.

Matke som povedala, že sa chcem stať katolíčkou. So starým otcom sa pre to pohádali. Chcel ma dať späť do Vilasovej školy, ale bola proti, tvrdila, že je tam plno Mexičanov a mladistvých delikventov. Povedala som jej, že aj k svätému Jozefovi chodí veľa Mexičaniek, ale zarazila ma tým, že tie sú z dobrých rodín. A my sme dobrá rodina? Nevedela som. Stále si niekedy pozerám obrázky rodín sediacich v kruhu a premýšľam, čo robia, ako sa spolu rozprávajú.

V jedno popoludnie k nám domov prišla sestra Cecilia s ďalšou mníškou. Neviem, prečo prišli, a ani nedostali možnosť to vysvetliť. Všetko bolo zmätené. Moja matka plakala, babička plakala, starý otec bol opitý a vybehol na ne a nazval ich kravami. V ďalší deň som sa bála, že sa sestra Cecilia bude na mňa hnevať a že ma ani nepozdraví, keď zostanem v triede cez prestávku sama. Ale skôr než odišla, mi podala knihu s názvom *Rozumná Betsy* so slovami, že má pocit, že knižka sa mi bude páčiť. Bola to prvá skutočná kniha, čo som prečítala, prvá skutočná kniha, do ktorej som sa zamilovala.